

- 1 Høyringsbrev. Forslag om forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eigedomar - Baroniet Rosendal.
- 2 Forslag om forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eigedomar - Baroniet Rosendal.

Fylkesrådmannen, 05.08.2015

Bakgrunn

Prosjektet «Statens kulturhistoriske eiendommer» vart starta opp i 2002 for å koordinera ein gjennomgang av statleg eigedomsmasse i sivil sektor. Frå hausten 2009 overtok Miljøverndepartementet ved Riksantikvaren ansvaret for prosjektet. Formålet er å bevare og gje eit formelt vern til eit representativt utval statlege eigedomar som kan dokumentere viktige sider av statleg verksemd, eller som av andre grunner har høg kulturminneverdi. Gjennomføringa av det statlege vernearbeidet er lagt til den enkelte samfunnssektor og munnar ut i sektorvise landsverneplanar.

Landsverneplanane har to vernekategoriar. Verneklasse 2 omfattar anlegg som skal vera underlagt eit sjølvpålagd statleg internt vern. Verneklasse 1 er kulturminne som skal fredast gjennom forskrift etter kulturminnelova § 22 a. Kapittel 1 i *Forskrift om freding av statens kulturhistoriske eigedomar* vart vedteke i 2011 og inneheld felles fredingsføresegner. Kapitla for kvar sektor, med omfang og formål med fredingane i denne sektoren, vert vedtekne etter kvart som landsverneplanane vert ferdige.

Baroniet Rosendal vert sidan 1927 eigd av Universitetet i Oslo gjennom Den Weis-Rosenkroneske Stiftelse og inngår i Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet. Sidan omfanget var stort og det alt låg føre fleire påbyrja fredingssaker her, vart det mest praktisk å handsama Baroniet for seg. Fredingsforslaget er difor utforma som eit eige kapittel, kalla YY, til fredingsforskrifta.

Fredinga omfattar heile den samla eigedomen til Baroniet som ligg rundt den freda hovudbygningen, samt to enkeltbygningar utanfor denne: ei sjeneflor i Muradalen, og eit naust i sjøkanten. Det samla fredingsområdet ligg på begge sider av Hattebergselva og omfattar hage, park, jordbrukslandskap og ei rekkje bygningar: avlsgarden, vognhus, forskjellige uthus knytt til hage- og gardsdrift, lysthus i parken mm, samt husmannsplassen Treo. Godset Rosendal, med slottet som stod ferdig i 1665, vart opphøygd til baroni i 1678, som det einaste i Noreg. Renaissancehagen er like gamal som slottet. Kulturlandskapet slik det ligg idag, er elles særleg prega av stamhusbesittar Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone (1823-96). Han anla både avlsgarden og den romantiske parken, som vert rekna som eit av dei fremste eksempla på ein landskapspark i Noreg.

Det er lagt vekt på å komma fram til eit fredingsforslag som tek i vare dei nasjonale verdiane, og som samtidig legg til rette for utnytting av eigedomane. Fredinga grip ikkje inn i eksisterande bruk.

Fredingsforslaget som no ligg føre, avløyser fleire tidlegare igangsette fredingssaker. Ein del av kulturlandskapet og dei fleste bygningane vart varsla freda av Riksantikvaren i 1994, som òg gjekk til mellombels freding av det same området i 2000. Same år varsla Hordaland fylkeskommune oppstart av kulturmiljøfreding etter § 20 i kulturminnelova. Den vart tenkt å gjelda eit større område, som forutan Baroniet også omfatta ein del av dei omliggjande, privateigde gardsbruka. Dette møtte til dels stor skepsis lokalt, og arbeidet er aldri ført fram til eit ferdig fredingsforslag.

Vurdering

Baroniet Rosendal er unikt i norsk samanheng og ei sær s intakt heilskap av adeleg residens med slott og parkanlegg, tilhøyrande driftsfunksjonar, og gardsanlegg. Plasseringa i det vestnorske landskapet og samspelet mellom dette og parken er ein særleg kvalitet ved anlegget. Avlsgarden viser storgardsdrifta som låg direkte under eigarane av Baroniet, medan husmannsplassen Treo demonstrerer skilnaden mellom godseigarane og dei mange vanlege bøndene som høyrde til det store godset og var føresetnaden for at det kunne eksistera. Difor er heile eigedomen som no vert føreslått freda, ein viktig heilskap både historisk og opplevingsmessig. Baroniet er vert i dag drive som museum og kulturinstitusjon. Fredinga vil ikkje gripa inn i denne bruken, men sikra at ein kan byggja vidare på dei særskilde kvalitetane som finst her. Det er difor god grunn for å slutta seg til fredingsforslaget for Baroniet Rosendal.

Den føreslåtte fredinga inneber at planane om å sikra det større kulturlandskapet rundt Baroniets eigedom gjennom ei kulturmiljøfreding fell bort. Omgjevnadene har likefullt verdi, både i seg sjølv og framfor alt som ramme rundt Baroniet. Korleis dette kulturlandskapet vert handsama verkar inn på opplevinga av Baroniet.

Det er difor viktig at større tiltak og arealplanlegging her tek omsyn til Baroniet og til den landskapsmessige og kulturhistoriske heilskapen i bygda. Dette er i første rekkje kommunens ansvar å handtera gjennom arealplanar og byggjesakshandsaming.